

Jødisk krigshelt fløj over Berlin 03.02.1945, moderniserede juletræet og blev næsten 100 år

Amerikanske Si Spiegel overlevede som pilot at blive beskudt over Berlin. Tilbage i USA blev han rig på at producere kunstige juletræer

[Bjarne Nørum](#) skriver fra Storbritannien

Netop afdøde Si Spiegel var en krigshelt, en jøde, der producerede plasticjuletræer, og en ung idealistisk kommunist, der endte med at blive overordentlig rig. Her poserer han med et billede af sit bombeflyvermandskab fra 1945

De fantastiske historier står nærmest i kø, når man skal berette om amerikanske Si Spiegel, der er gået bort i en alder af 99 år.

Hans forældre var en del af bølgen af jødiske emigranter, som omkring forrige århundredeskifte fandt et nyt hjem i USA, og han endte selv som mangemillionær på [produktionen af kunstige juletræer](#), hvilket først skete længe efter den første spektakulære begivenhed i hans liv.

I en alder af blot 20 år var den da unge amerikaner pilot på en B-17 bombeflyver, det legendariske fly, der i folkemunde blev kendt som den flyvende fæstning. Den 3. februar 1945 var han på sin mission nummer 33 som del af et enormt luftangreb med 1500 allierede fly, [der skulle sønderbombe Berlin til overgivelse](#) i Anden Verdenskrig.

Flyet blev ramt af antiluftskyts, og to af de fire motorer satte ud. En ting var sikkert for den unge Si Spiegel: Som jøde ville han ikke risikere at nødlande i Nazityskland. Turen tilbage til basen i Storbritannien var også for risikabel på kun to motorer. Løsningen blev en nødlanding på en kartoffelmark i Polen, som på det tidspunkt allerede var befriet af sovjetiske styrker. Men Si Spiegel og hans ni mand store besætning kunne ikke forlade landet uden godkendelse fra Moskva.

De mødte en anden nødlandet besætning og besluttede sig for at forsøge at flyve ud. De hentede reservedele fra Si Spiegels fly, så det andet bombefly blev flyvedygtigt igen. I alt var 19 mænd med på flugten, hvor en enkelt sovjetisk vagt forgæves viftede med arme og ben for at stoppe dem. Turen gik til en amerikansk base i Italien. Herefter nåede Spiegel endnu to missioner, så han i alt blev noteret for 35 farefulde ture over nazi-besatte territorier, før krigen var slut.

Den dramatiske historie har Si Spiegel blandt andet fortalt om i et interview med militærmuseet New York State Military Museum i 2010.

Et broget flymandskab

Efter krigen troede Si Spiegel, at der ventede ham en karriere som civil pilot. Men det skete ikke. "De fortalte mig, at 'vi ansætter ikke jøder'," sagde Si Spiegel i selvsamme interview.

Det jødiske ophav løb han ikke fra, selvom fornavnet Si var en amerikaniseret forkortelse for det jiddische Issai, som er efter den gammeltestamentlige profet Esajas, som blandt andet havde den utopiske drøm, at folk "skal ikke mere oplæres til krig" (Es. 2,4.).

Hans mor, Massia Spiegel, kom fra det historiske Bessarabien, som primært omfattede det nuværende Moldova. Hun arbejdede som syerske og var optaget af kampen for kvinders valgret. Faderen, David Spiegel, var født i Ukraine og ejede et vaskeri på Manhattan i New York, hvor der blev vasket i hånden.

Efter uddannelse på en tekstilskole arbejdede Si Spiegel på en maskinfabrik, før han i maj 1942 - samme måned han fyldte 18 år - meldte sig til hæren. Her blev han først uddannet flymekaniker. Men han ville være pilot.

"Hvordan kunne jeg bekæmpe Hitler med en skruenøgle," sagde han til New York Times i 2021 i et af sine sidste store interviews.

Hans ønske blev opfyldt, og han blev kadet. Under uddannelsen til pilot giftede han sig med Frankie Marie Smith under en udstationering i New Mexico. Ægteskabet blev opløst efter krigen.

Krigsindsatsen udgik fra en luftbase i England tæt på Nordsøen, hvor hans mandskab bestod af en anden jøde, fem katolikker, en mormon og så en kriminel, der havde undgået fængsel ved at lade sig indrullere i militæret.

Kommunistiske forbindelser

Efter krigen sang han i et kor drevet af protestsangeren Pete Seeger, og i 1949 var han på kommunistisk sommerlejr i staten New York. Her mødte han kunstneren Motoko Ikeda, der var datter af japanske immigranter. De blev gift i 1950, og levede sammen på Manhattan til hendes død i 2000.

Si Spiegels civile karriere fik en omtumlet start. Nok var der efterspørgsel efter hans kvalifikationer som mekaniker, men det samme gjaldt ikke hans poster i maskinarbejdernes fagforening, som havde tætte forbindelser til kommunisterne.

I 1954 fik han endelig et fast job i American Brush Machinery Company, som producerede industrielle børster. Selskabet forsøgte også uden held at få foden ind på det nye lukrative marked for kunstige juletræer. Si Spiegel fik jobbet med at lukke afdelingen, men udviklede i stedet nye produktionsmetoder, som han patenterede.

I 1979 stiftede han Hudson Valley Tree Company, som producerede et perfekt plasticjuletræ hvert fjerde minut - svarende til 80.000 om året. Virksomheden havde 800 ansatte, da han solgte det i 1993 og kunne trække sig tilbage som mangemillionær med en fashionabel lejlighed i Manhattans mondæne Upper West Side-nabolag. Herfra plejede han sammen med hustruen sine filantropiske interesser inden for kultur, uddannelse og social retfærdighed.

Si Spiegel markerede de jødiske højtider, men de tre børn fik også et juletræ til jul, hvilket han refererede til som et hedensk symbol. Først et ægte og siden det bedste i plastic.

Hustruen tog også den jødiske kultur til sig.

"Motoko var bedre end min mor til at lave jødisk mad. Hun kunne kokkerere på et hvilket som helst sprog," fortalte han kærligt.

Si Spiegel blev kendt som juletræernes konge.

"Jeg tror ikke nødvendigvis, at min bedstefar forbandt sig selv lige så meget med træer og jul, som han gjorde med de maskiner, som han byggede til at producere træerne," siger barnebarnet Maya Ono til New York Times om sin bedstefar - en krigshelt, en jøde, der producerede plasticjuletræer, og en ung idealistisk kommunist, der endte med at blive overordentlig rig.

*Født den 28. maj 1924 i New York. Død den 21. januar 2024 i New York.
Jødisk amerikansk krigshelt, filantrop og producent af plastikjuletræer.
Fløj 35 missioner i B-17-bombefly under Anden Verdenskrig.
Gift med Motoko Ikeda i 1950. Fik tre børn og fem børnebørn.*